

Paul Leroy-Beaulieu: l'État moderne et ses fonctions. Troisième édition, revue et augmentée. Paris, Guillaumin & Cie. 1900. (487 S.) (9 fr.).

Den berømte Forfatter har været i Stand til at udsende en tredje — gennemset og forøget — Udgave af sin »l'État moderne«. Dette er jo et Bevis for, at Bogen har faaet Købere; men Spørgsmaalet om, hvilken Indflydelse den har øvet, er ikke derved besvaret.

Forfatteren er ingenlunde nogen »Ultra«, — men han har sine bestemte Meninger, og han er ikke bange for at udtrykke dem i et kraftigt Sprog. Hans Opfattelse er den: at »den moderne Stat«, theoretisk taget, alt har proklameret sig som almægtig, medens den i Praxis virkelig ogsaa nærmer sig stærkt det attraaede Maal, Almagten. Dens Fejl og Svagheder, dens overdrevne Ærgerrighed, Uberegnelighed, Lunefuldhed, Partiskhed etc. fremtræde i de forskellige Lande utvivlsomt med betydelig forskellig Styrke, — men noget af dem findes overalt. De italienske Bankskandaler, de amerikanske Tarifskandaler, de new-yorkske Bankskandaler og al den øvrige stærkt iøjnespringende Regeringsbestikkelighed træffes maaske mindre i endel smaa demokratiske Samfund; — men den moderne Stats Hovedfare findes overalt. Hovedfaren er den, at den uvidende og anmassende Middelmaadighed kommer til at føre det store Ord i Staten. Den i Theorien helt, og i Praxis næsten almægtige Stat falder i Hænderne paa en Regering, der skal repræsentere den saakaldte Folkevilje, men som i alt Fald ingenlunde repræsenterer Højdepunktet af Uegennyttighed, Dannelse, Inteligens . . . Selv om den konkrete Stat virkelig nærmede sig Filosofernes abstrakte Stat, burde man, for at sikre den sociale Plasticitet og den individuelle Ytringsfrihed, dog sætte sig til Modværge mod dens Anmasselser; — men den konkrete Stat fjerner sig, som Erfaringen

Paul Leroy-Beaulieu: l'État moderne et ses fonctions. Troisième édition, revue et augmentée. Paris, Guillaumin & Cie. 1900. (487 S.) (9 fr.).

Den berømte Forfatter har været i Stand til at udsende en tredje — gennemset og forøget — Udgave af sin »l'État moderne«. Dette er jo et Bevis for, at Bogen har faaet Købere; men Spørgsmaalet om, hvilken Indflydelse den har øvet, er ikke derved besvaret.

Forfatteren er ingenlunde nogen »Ultra«, — men han har sine bestemte Meninger, og han er ikke bange for at udtrykke dem i et kraftigt Sprog. Hans Opfattelse er den: at »den moderne Stat«, theoretisk taget, alt har proklameret sig som almægtig, medens den i Praxis virkelig ogsaa nærmer sig stærkt det attraaede Maal, Almagten. Dens Fejl og Svagheder, dens overdrevne Ærgerrighed, Uberegnelighed, Lunefuldhed, Partiskhed etc. fremtræde i de forskellige Lande utvivlsomt med betydelig forskellig Styrke, — men noget af dem findes overalt. De italienske Bankskandaler, de amerikanske Tarifskandaler, de new-yorkske Bankskandaler og al den øvrige stærkt iøjnespringende Regeringsbestikkelighed træffes maaske mindre i endel smaa demokratiske Samfund; — men den moderne Stats Hovedfare findes overalt. Hovedfaren er den, at den uvidende og anmassende Middelmaadighed kommer til at føre det store Ord i Staten. Den i Theorien helt, og i Praxis næsten almægtige Stat falder i Hænderne paa en Regering, der skal repræsentere den saakaldte Folkevilje, men som i alt Fald ingenlunde repræsenterer Højdepunktet af Uegennyttighed, Dannelse, Inteligens . . . Selv om den konkrete Stat virkelig nærmede sig Filosofernes abstrakte Stat, burde man, for at sikre den sociale Plasticitet og den individuelle Ytringsfrihed, dog sætte sig til Modværge mod dens Anmasselser; — men den konkrete Stat fjerner sig, som Erfaringen

daglig viser, i en ganske betydelig Grad fra den abstrakte Stat, paa hvilken der ofres saa megen Virak, og som er Genstand for en saa naiv Tilbedelse, og det bliver derfor dobbelt nødvendigt at være paa sin Post mod dens Overgreb.

Den moderne Stats Magtomraade er efterhaanden voxet saa stærkt, at man forstaar de anarkistiske Theoretikers Protest. Men Anarkisternes excentriske Taler anser P. Leroy-Beaulieu for unyttige: Unyttige ere Anarkisternes Deklamationer; forgæves, haabløs, forkastelig er paa den anden Side ogsaa Længslen efter l'ancien régime. Med taabelige Drømme om en Guldalder, hvad enten denne ligger bag os eller foran os, vil Leroy-Beaulieu ikke befatte sig. Han vil, at man ganske nøgternt skal se paa Tingen, som den er.

»Staten er for Samfundslegemet, hvad Hjernen er for det menneskelige Legeme«, sige nogle Sociologer. Men L.-B. er ikke nogen Ven af Sociologerne. Schäffles kompakte Bind »Bau und Leben des socialen Körpers« omtaler han med liden Respekt; det Arbejde, der er nedlagt i dette Værk, er stort, — men Udbyttet af alle de sindrige Analogier kun ringe. Proudhons Billede er endda det bedste: Proudhon sammenlignede Staten eller Samfundet med Moderen i det kvindelige Legeme, der i og for sig er ufrugtbar, men som udvikler de Spirer, der nedlægges i den, — og det private Initiativ sammenstilles saa med det mandlige Organ. Men alle saadanne fysiologiske Sammenstillinger, der maaske undertiden kunne dupere ved deres Aandrigthed, ere i Virkeligheden urimelige. Det højeste, der kan opnaas, er et sindrigt Billedsprog, — men halte vil Sammenligningen altid. Hjerne-Substansen er en særlig Substans, som ikke genfindes i nogen anden Del af det menneskelige Legeme, — hvorimod den konkrete og styrende Stat netop er sammensat af de samme Ele-

menter, som genfindes i de andre sociale Dannelser.

Man sætter i Almindelighed »Staten« i Modsætning til Individet, og giver det Udseende af, at der ikke bestaar noget Mellemlid mellem disse to Kræfter. Efter visse Theoretikers Fremstilling skulde man tro, at paa den ene Side staar der saa og saa mange Millioner isolerede, splittede, af hverandre helt uafhængige Personer, — og paa den anden Side, ligeoverfor hint Flyvesand, Staten som den eneste Magt, der kan gruppere hine tænkende Molekuler og faa dem til at hænge sammen. Og disse Theoretikere bede os saa vælge imellem: enten Statens Indblanding i alle det økonomiske Livs Forhold, eller disse Millioner isolerede Individets rent instinktive Bevægelser og Bestræbelser, der foregaa — siges der — uden noget Sammenhæng, uden nogen gensidig Forstaaelse.

Intet er, udbryder L.-B., falskere end denne Opfattelse. Hele Historien gendriver den. Hele Historien beretter om de sociale Grupper, der ikke maa forvexles med det Tvangs-Apparat, som hedder »Staten«, — de sociale Grupper, som begynde med Familien, og som derfra brede sig videre ud, opad og til Siden, i en Uendelighed af Variationer. Ved Siden af den politisk organiserede kollektive Magt, der virker ved Bud og Befaling, Trusel og Tvang — Staten — rejser der sig paa religiøse, moralske, økonomiske m. fl. Omraader, andre kollektive Kræfter, hver med sit særlige Formaal, mange af dem raadende over en uhyre Kraft, alle dog arbejdende uden statslig Tvang.

Man taler om det isolerede Individ. Men hvor findes det? Ifølge sin Natur er Mennesket et Samfundsvæsen, og Opdragelse og Erfaring have yderligere udviklet det oprindelige Anlæg for Sammenslutninger. Overalt hvor jeg ser hen, ser jeg Grupper af alle

mulige Arter og Størrelser, af Personer og af Kapitaler osv.; udenfor Staten ser jeg 300 Millioner Mennesker danne en eneste Kirke; udenfor Stats-Budgettet ser jeg fri Foreninger, der raade over Hundreder af Millioner, undertiden over Milliarder. Aldrig vilde vi blive færdige, om vi forsøgte paa at opregne alle de forskelligartede Sammenslutninger, der omgærde os »isolerede Individider«. Enhver af os er omspundet af et Net, hvis utallige Masker ere de brogede sociale Dannelser. »Interdépendance« kalder man dette Forhold, der behersker Nutids-Menneskene endnu mere end Fortidens.

Galt er det at fremstille Staten som Samfundslegemets Hjerne. Galt er det at overse, at der mellem Staten og Individet arbejder en uendelig Mængde af Mellemdannelser. Galt er det at paastaa, at Individet kun lader sig lede af sin personlige, sin pekuniære Interesse, idet tværtimod de altruistiske Tendenser gøre sig gældende i en ganske overordentlig stærk Grad. — Disse tre Vildfarelser arbejder L.-B. paa at faa bort; ere de først fjernede, vil man lettere forstaa, hvad Staten er.

Loroy-Beaulieu er langt fra at være en Ultra-Liberalist. Han indrømmer beredvilligt, at Staten har flere Opgaver end at sørge for Sikkerhed udadtil og indadtil. Han billiger fuldstændigt, at Arbejdsdelings-Principet efterhaanden har ført til, at Opgaver, som tidligere var de Private overladte, nu overtages af Staten. Og han indser, at Statsvirksomheden fremdeles vil stige. Men mod Overdrivelser advarer han. Naar Tyskerne hylde Staten som »den højeste Personlighed«, saa raaber han: Stop! og siger: »l'État — c'est la plus vaste personnalité, non la plus haute«. Den »højeste« kan den aldrig blive, allerede af den Grund, at den mangler Menneskets vidunderligste Gave, Opfindelses-Gaven. Den er en tungt arbejdende Maskine; — nogen

»Hjerne« er den ikke. Skatteopkrævning er jo omtrent dens vigtigste Opgave, — men af Private har den maattet lære Skatteopkrævning, og endnu den Dag idag er det gamle Skattebortforpagtningssystem ikke helt forsvundet. Militærvæsenet er en anden af dens Hovedopgaver, — men end ikke paa Militærvæsenets Omraade er det Staten, der har gjort Opfindelserne. En beskeden Munk, ikke nogen stormægtig Statsfunktionær opfandt Krudtet. En almindelig Kemiker, ikke nogen Statskemiker, opfandt Dynamiten. I 1870 henledede Michel Chevalier den kejserlige Regerings Opmærksomhed paa dette mægtige Explosivstof. Forgæves! Lidt senere henledede Barbe den republikanske Regerings Opmærksomhed herpaa. Forgæves! To saa forskellige Regeringer, forskellige med Hensyn til Personel og med Hensyn til Principer, viste sig lige uforstaaende. Til Calonne henvendte den franske Marquis Jouffroy sig med sin Dampskibs-Opfindelse, — men blev afvist af den lidet forstaaende Minister. Men lige saa uforstaaende viste paa dette Punkt den store Napoleon sig, da Fulton nogle Aar senere henvendte sig til ham. Den kongelige Minister og den store Kejser vare enige i at betragte saadanne Opfindelser som Barnestreger. Jernbanerne blev opfundne og gennemførte af Privatmænd, og det varede længe, inden Staten overhovedet forstod denne Opfindelse. Telefonen blev først bragt i Anvendelse af private Selskaber; senere bemægtigede Staten sig denne Opfindelse. Saadanne for Samfundsøkonomien vigtige Opfindelser som Vexlen, Banksedlen, Cheques, Clearinghouse-Systemet, Forsikringsvæsenet, Sparekasserne osv. osv., — skyldes de Statens Kontorchefer eller skyldes de Privatfolk? Er Staten en »Hjerne«, maa det være en meget langsomt arbejdende Hjerne. En dygtig Skriver kan den være, Kritiker og Kontrollør, værdifuld Medhjælper her og der.

Hvor Forf. gaar over til at omtale Statens specielle Opgaver, hver for sig, dvæler han naturligvis først ved »le service de sécurité«, Sikkerhed indadtil og udadtil. Det nationale Forsvar har altid været betragtet som Statens ganske specielle Opgave, og selvfølgelig med Rette. Men han finder ikke, at Opgaven bliver forsvarligt røgtet af »den moderne Stat«, d. v. s.: »l'Etat électif à outrance«. Det er her, som saa mange Steder i sin Bog, Frankrig, han særligt tænker paa. Hvad skal det blive til med disse stadigt omskiftende Regeringer, disse stadige Omlavninger af Institutioner, disse bestandige Svingninger i Anskuelse og Mening! I Stedet for en Krigsminister i ti Aar, eller længere Tid, tyve Ministre, den ene efter den anden; i Stedet for Generaler, udnævnte af Hensyn til deres Fagdygtighed, Generaler valgte af Hensyn til politiske, religiøse, filosofiske Anskuelse; en Hærlov udarbejdet af valgpolitiske Motiver; idag en Marineminister, der kun vil anerkende en Skibstype; imorgen en anden, der gaar over til den modsatte og forkaster hele Forgængerens Arbejde o. s. fr. »C'est un aveu triste à faire«, udbryder Forf.; »l'Etat moderne offre des garanties médiocres pour la défense nationale«. Saaledes kommer Forf. til det sørgelige Resultat, at det, der fremfor Alt skulde være Statens Opgave, røgtes ingenlunde forsvarligt af »den moderne Stat«. »Den moderne Stat«, den konkrete Stat, der bestandigt har Vælgerkorpset i Nakken paa sig, der bestandigt ryster og skælver for Vælgerne, forsømmer ofte de Ting, den burde hellige sig, og befatter sig — for at være til Behag for Vælgerne, der ikke gennemgaaende ere politisk modne Mænd — med Ting, som den gjorde bedre i at overlade til sig selv. Den har indrettet en stor Fabrik, hvor der laves Love, — men en stor Mængde af de Love, der laves, burde aldrig være blevne lavede. Lovmageriet er ofte

unyttigt, ofte skadeligt. De naive Vælgere føres blot ved det bag Lyset. Forf. gør hvad han formaar for at »ramener à la modestie cet homme présomptueux et vain que l'on appelle le législateur.« Men Strømmen gaar for stærkt imod ham.

Et stort Afsnit af Bogen er helliget Omtalen af det Offentliges Forhold til »les travaux publics«, særligt Jernbanerne. Det er klart, at det Offentlige til en vis Grad maa befatte sig med disse Arbejder, — men det er ogsaa uomtvisteligt, at det ofte her i høj Grad har grebet fejl. En almenyldig Regel for det Offentliges Intervention i disse Forhold lader sig umuligt fastslaa; man maa se, hvad man kan lære af Historien, af Erfaringen, og i dette Øjemed dvæler Forf. udførligt især ved Jernbanernes Historie i Frankrig og andre Lande. Ogsaa paa dette Omraade ængstes Forf., naar han ser hvilken Indflydelse valgpolitiske Motiver have paa Fastsættelsen af Post- og Jernbane-Tarifer m. m. Den almindelige politiske Situation bliver her af stor Betydning: i et Valg-Rige som Frankrig letsindig Finanspolitik, Spring og Uro og Uberegnelighed i den øverste Ledelse, — i et bureaukratisk Land som Preussen en mere sindig Finanspolitik, en fastere og sikrere Administration.

Bogens næste Afsnit handler om Statens Forhold til Kirke-, Undervisnings- og Fattigvæsen. Forf. advarer mod de tyske Theoretikers Paastand, at Staten skal bringe »Samfunds-Ideen«, »Tidsaanden«, til Gyldighed. De romerske Kejseres Kristenforfølgelser, den spanske Inkquisition, Gendøberudskejelserne, Bartholomæus-Natten, Tilbagekaldelsen af Ediktet af Nantes, Revolutions-Terrorismen — lutter Udslag af Statsmændenes Overbevisning om, at de var Indehaverne af den absolute Sandhed, og at det var deres Pligt at tvinge hele Menneskeheden ind under denne »Sandhed«.

Have Nutidens Politikere en sikrere Forstaaelse af, hvad der er Sandhed, end hine, hvis Misgerninger endnu bringe os til at gyse? Beherskes vore Politikere, fra den øverste Minister til den ringeste Landsby-Vælger gennemgaaende af rene, klare Forestillinger, eller af Interesser og Lidenskaber? Hvis man tror, at den almindelige Valgret gennemgaaende skaffer de ypperste Vismænd frem som Statens øverste Ledere, saa har man en vidunderlig Tro til dette politiske Systems overnaturlige Dyd.

Det er den moderne Stats Hæder at sikre den fri Menings-Udveksling. Men paa nogle Steder synes man nu at ville slaa ind paa en modsat Retning: »Socialismen« er i Færd med at blive en Gud, i hvis Tempel man kun tør træde ind med Hatten i Haanden. Ligesom Tolerancen snart ikke kendes mere i Diskussionen af sociale Spørgsmaal, saaledes er der ogsaa de Lande, hvor Politikerne have begyndt en Udryddelseskrig mod Religionen. En rigtig Forestilling, Forestillingen om den neutrale Lægmands-Stat, »l'Etat laïque«, har, uden at man ret har haft Øje derfor, forvandlet sig til den falske Forestilling, den atheistiske Stat. Efter den førstnævnte Forestilling gør Staten sig ikke til For-kæmper for nogen særlig religiøs Theori; men den betragter de forskellige Religioner med Velvilje, med Agtelse, som Magter, man maa regne med; den stiller sig ikke i et positivt uvenligt Forhold til dem; den hævder blot sin egen Uafhængighed, hvilket ikke vil sige, at den slet ikke vil have noget at gøre med dem. Atheist-Staten, derimod, betyder Krig mod Religionen. I Frankrig, særlig Paris, har man oftere set den stikke Hovedet frem. Det parisiske Municipalraad har besluttet, at i Skolebøger skulde alle religiøse Udtryk stryges, om saa de berømteste Forfatteres Text skulde blive lemlæstet derved. Altfor lidet tilslørede Statuer

forsynede man tidligere med Figenblade; — nu have visse Skolemyndigheder fundet paa at tildække med intetsigende Ord Udtryk som Gud, Sjæl, det evige Liv osv. For at bringe Afvexling i Skolebørnenes Bespisning besluttede det parisiske Municipalraad at indføre en Fastedag, — men forbød, at denne nogensinde faldt paa en Fredag. Den logiske Konsekvens er, at der nedlægges Forbud mod, at den ugenlige Fridag falder paa en Søndag.

Medens »den moderne Stat« viser Tilbøjelighed til at miskende Religionens Magt, miskender den tilvisse ikke Folkeoplysningens Betydning. Dens Omsorg for Folkeoplysningen er rastløs; ja om en fuldstændig »engouement« kan der her tales. Forf. er naturligvis en Ven af en grundig Folkeoplysning; — men han venter sig ikke det af Nutidsbestræbelserne paa dette Omraade, som visse Fanatikere gøre, og han kan ikke lade være med at smile lidt af deres ofte lidt naive Illusioner. Den Højnelse af Folkets moralske Niveau, som Oplysnings-Fanatikerne have lovet os, er endnu ikke bleven iøjnefaldende. Hvis det Offentlige skulde holde sig lidt tilbage, hvor Talen er om Undervisningsanstalter, saa behøver man ikke, mener Forf., derfor at blive bange. Det private Initiativ har ogsaa paa dette Omraade — i alle civiliserede Lande — udrettet umaadeligt, og det trættes neppø. Amerikanerne betragte det endog næsten som noget abnormt, naar en stor Millionær dør uden at have bortskænket store Midler til offentlige Formaal. En stor Svinegrosserer, en Petroleums-Millionær, en Guldmineejer mener at give de nødvendige »Løsepenge« for sin Rigdoms noget vulgære Oprindelse, naar han bortskænker store Summer til Fremme af Videnskaber, som han selv ikke har den ringeste Forstand paa. I ældre Tider har Kirken erhvervet sig store Rigdomme ved frivillige

Gaver; — i vor Tid kan Oplysningsarbejdet gøre sikker Regning paa at modtage saadanne.

De moderne Bestræbelser for at lede stedse flere Børn af de lavere Befolkningsklasser ind paa den akademiske Vej anser Forf. som ganske udemokratiske. Saakaldte Demokrater bringe det ærlige Haandværk i Miskredit ved mange af deres Oplysnings-Bestræbelser. For Individerne opnaas der i Almindelighed ikke noget Tilfredsstillende ved at »hæve dem op over« den Klasse, hvor de ifølge Fødsel høre hjemme; for Samfundet opnaas der heller ikke noget Godt derved. Aarhundredet begyndte med det legemlige Arbejdes Apotheose; det ender med den Miskredit, hvori det søges bragt. Dette er i højeste Grad udemokratisk. Saa er Tolstojs Demokratisme mere ægte; han vil ikke fralukke Folkets store Mængde de intelligente Elementer, der findes derude; — han vil tværtimod have, at Samfundets bedste Begavelser atter vende tilbage til Folket og leve Folkets Liv. Dette er en virkelig social Ide; — men den modsatte, saa moderne Bestræbelse, der gaar ud paa at fraliste Folkemassen dens Begavelser, og føre dem over i Stillinger, hvor de dog ikke ville udrette noget Stort, er anti-social: den tjener til at spalte Befolkningen i to Partier, der ikke forstaa hinanden. Om hvad det parisiske socialistiske Municipalraad har tilladt sig i Skolespørgsmaal, giver Forf. pikante Oplysninger.

... Bogen indeholder endnu adskillige Afsnit af Interesse. Den er helt igennem skreven med stor Dygtighed, — men det maa siges, at visse Partier af den snarere ramme Frankrig specielt end »den moderne Stat« i Almindelighed.

A. P.-St.
